

διοὶ λὲν τῇ γλῶσσᾳ τοὺς τεχνητῆ κ' ἔχουν πολὺ δίκιο· τεχνητῆ, ναί! μὰ ἐκεῖ ποῦ χροιάζεται λίγη τέχνη, ἢ καθαρῆβουσα δὲν πιστέβω νὰ ταιριαζῇ ἄτεχνη κι ἄτεκνη εἶναι γεννημένη.

Πὲς τα καμιά μέρα, σὰν ἀδειάσης, πὲς κι ἄλλα πολλά. Τί θέλεις ἐγὼ νὰ γράφω; Τάχατις γιὰ νὰ ξεχάσω; Γιὰ τοῦτο μοῦ τὸ παραγγέλνεις; Ἀχ! καμμένε μου Φυχάρη, δὲν ξεχνῶ κι δὲν μπορῶ νὰ ξεχάσω. Καὶ δὲ θέλω νὰ ξεχάσω, γιατί ἀφτὸ μ' ἀπόμεινε τώρα. Ἡ χαρά μου εἶναι ποῦ τῇ θυμοῦμαι.

Νὰ ζήσης, καλέ μου, ποῦ στάθηκες τόσο πιστός μου φίλος καὶ ποῦ μ' ἀγαπᾶς. Σὲ γλυκοφιλῶ, ἀδερφέ μου.

Ἄλλω ἄλλω.

Ἄμα διάβασα τὸ γράμμα, σηκώθηκα καὶ πῆρα τὸ σιδερόδρομο. Ὁ κακόμοιρος ὁ Πάλμος! Με μιλοῦσε γιὰ τῇ γλῶσσᾳ, μὴν τύχη μὲ φωνῇ πῶς ἀδικοροῦσε καὶ δὲ συλλογιούνταν παρὰ τὰ δικά του. Δὲ μ' ἄρεσε ὅμως τὸ γράμμα του, μάλιστα ἐκεῖ ποῦ ἔλεγε πῶς ἴσως εἶταν καλῆτερο νὰ μὴν πεθάνῃ. Τὴν ἄλλη μέρα, τὸ βράδυ, εἶμωνα στὸ Παρίσι. Ἐτρεξα στὴν ἐξοχὴ ποῦ κάθονταν ὁ Πάλμος. Ἡ νοικοκερὰ ἤρθε βικαστικά νὰ μ' ἀνταμώσῃ καὶ μὲ τὰ εἶπε ὄλα. Τὸ πρῶτ βγῆκε ὁ Πάλμος νὰ πάρῃ λουτρό στὸν ποταμό. Ἀξαφνα φαίνεται πῶς τὸν παράσυρε τὸ ρέμα. Κολυμποῦσε καὶ προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγῃ. Ἐπειτα ξάπλωσε τὰ χέρια καὶ πιά δὲν τὸν εἶδαν. Ὅταν ἔφεραν τὸ νεκρὸ του, ἔμοιαζε σὰν ἀποκοιμισμένος. Δὲν μποροῦσε κανένας νὰ πῇ ἂν πνίγηκε ἄθελα ἢ ὄχι. Εἶταν ἄξιος κολυμπιστής. Νόμιζαν πῶς ζαλίστηκε, γιατί εἶταν ἡλιος ἐκεῖ ποῦ πολεμοῦσε μὲ τὸ κύμα, κ' ἔλεγαν πῶς θαρπώθηκε ἀπὸ τὸ φῶς καὶ δὲν ἔβλεπε, νὰ γλυτώσῃ. Ἐγὼ θαρρῶ πῶς ὁ θάνατος ἔχει μιὰ γλῶσσα μοναδικὴ ποῦ τραβᾷ τοὺς βαριοπονεμένους, καὶ πῶς δὲν τὸ βιάσταζε τοῦ Πάλμου ἢ καρδιά νὰ πῇ σὺρε τοῦ Χάρου, ὅταν ἔρχονταν ὁ Χάρου νὰ τὴν πάρῃ στὴν ἀγκαλιά του.

Τέται, φίλε μου Δροσίνη, εἶχα σήμερα νὰ σὲ μνησῶ. Θλιθερά καὶ τὰ δυό. Ὁ Πάλμος κι ὁ Καὶλὴς ἀγάπησαν τὸ ἴδιο· εἶχαν κ' οἱ δυό τους τὸν ἴδιο πόθο, ἤθελαν ἀγάλαστη τὴν ἀγάπη, παντοτεινὴ κι ἀλάκερη. Ὁ ἓνας σκοτώσε, σκοτώθηκε ὁ ἄλλος. Ἡ ζούλια εἶναι ἓνας φίλος ποῦ σὲ πιάνει μήπως χάσης ἐκεῖνο ποῦ θαρρῆς πῶς εἶναι δικό σου ἢ ποῦ τόντις εἶναι δικόσου· ἄμα τόχασης, ἄμα διῆς πῶς πιά δικό σου δὲν εἶναι, πάει ἢ ζούλια κι ἀρχίζει ἄλλος καημός. Ἀφτὸ τὸν καημό, ὅπως θέλεις μπορεῖς νὰ τὸν πῆς, πότε ἀπελπισιά, πότε ἀνελπισιά, πότε θυμό, πότε πίκρα. Ὅποιοι ὅμως ἀγάπησε μὲ τὰ σωστά του τέλειωσε, πάει, δὲ θὰ ξαναγαπήσῃ. Νὰ λυπάσαι τίς γυναῖκες· εἶναι καλὲς κι ἀνῆξερες σὰν τὰ παιδάκια· γορβόουμε νὰ μᾶς δώσουν πράματα ἀδύνατα, ποῦ τὰ

θαρρῶμε δυνατά. Τὸ νοιώθουν κάποτες καὶ πο- νοῦν. Ἐκεῖνες δὲ φταίν καὶ δὲ φταίμε μήτε μεῖς. Ἡ ἀγάπη, ὅπου περάσῃ, ἢ σπέρνει ἢ παί· νει ζωή. Τέτοιοι νόμος τὴν κυβερνᾷ καὶ πάντα συντροφικὰ τρέχει πλάγι τῆς ὁ Χάρου.

Τί νὰ σὲ πῶ τώρα καὶ γὼ νὰ τελειώσω; Πῶς σὲ ζουλέβω; Ὅχι, φίλτατε, δὲ σὲ ζουλέβω. Εἶναι ἀλήθεια, θὰ μ' ἄρεζε πολὺ νὰ κατάφερα καὶ γὼ καμιά Ἀμαρυλλίδα σὰν τῇ δική σου, νὰ καμνα τοὺς στίγους ποῦ κάμνεις, νὰ σοῦ κάθιζα καμιά μέρα κανένα Γιὸ τῆς Ἀστραπῆς ἢ καμιά Λιογέννητη κόρη· εἶναι ἀλήθεια, μὲ καίει τὴν καρδιά ποῦ δὲν τὸ κατορθῶνω· προσπαθῶ καὶ δὲν μπορῶ νὰ σὲ ξεπεράσω. Μὰ δὲν τὸ λέω ζούλια. Εἶναι φιλότιμο. Φιλοτιμιέται ὁ κανένας κάτι νὰ φανῇ καὶ νὰ βάλῃ κάτω τὸ γείτονά του. Κάπου κάπου χολοσκάνει ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πιτύχῃ καὶ ποῦ τὸν ἔφησε πίσω ὁ γείτονας του. Ὅπως κι ἂν εἶναι, πολεμᾷ, ἰδρώνει καὶ κοπιάζει. Ἀγαθὴ δ' ἔροις ἤδε βροταῖσι. Ἴσως ὅμως εἶναι καλὸ νὰ μὴν τὸ παρακώμουσε κι ἀφτὸ στὴν Ἑλλάδα.

Ὁ φίλος σου
ΨΥΧΑΡΗΣ

Παρίσι, μῆνα Γενναῖου, 1891.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΙΣ ΕΝ ΡΩΜΗΙ

Παράτασις διαμονῆς. — Μεταβολαὶ τῆς πόλεως. — Τί εἶναι ἡ Ῥώμη. — Ἡ Κοκομμένη Γεφυρα. — Πέραν τοῦ Τιβέρεως. — Οἰκογενειακαὶ τραγωδία. — Αἱ ὑπερτιβέριοι γυναῖκες. — Ἡ Φαρονεζίνα - Ἰμπέρια. — Ἡ Φορναρίνα τοῦ Ραφαήλου.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1887 διατρίψας διήμερον μόνον ἐν Ῥώμῃ ἔσπευδον ν' ἀπέλθω ἐκεῖθεν, ὅπως κατέλθω ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον εἰς τὴν Ῥωμαντικὴν Νεάπολιν· δὲν ἤξεύρω διατί, ἀλλὰ βεβαίως πόθος στηριζόμενος ἐπὶ ἀορίστων αἰτίων ἐνεθάρρυνε τὴν ἀπόφασίν μου αὐτήν, ἢ καὶ ἄλλοτε ἐπίσκεψις τῆς Αἰωνίας Πόλεως, ἢ τότε ἐπὶ δεκαήμερον ἐν ἀνέσει γενομένη ἐπιθεώρησις τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Βατικανοῦ, διαδόσεις τινες περὶ ἐπικρατουσῶν τότε ἐν Ῥώμῃ μολυσματικῶν νόσων καὶ ὁ ἐντεῦθεν φόθος, ἔπειτα καὶ αἱ προτροπαὶ τοῦ δίκην βδέλλας προσκολληθέντος εἰς ἐμὲ φίλου Μ., μὴ θέλοντος μὲν νὰ μείνῃ περαιτέρω ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐπιθυμοῦντος τὸν ἀποχωρισμὸν μας, καὶ τέλος αἱ ἠριθμημένοι ἡμέραι τοῦ ταξιδίου μου καί... τοῦ βαλαντίου μου, ταῦτα πάντα συνέβαλλον εἰς τὴν ἀπόφασίν μου. Ἀπρηχόμεν πῶς ἀποχαριετισμὸν τῆς φιλοξένου καὶ φιλικῆς οἰκογενείας τοῦ μαρκησίου καὶ καθηγητοῦ S., ὅτε συναντήσας αὐτὸν τὸν καθηγητὴν καθ' ὄδον ἀνεκοίνωσα τὴν ἀπόφασίν μου. Ἐμεινεν ἐκπληκτος ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ ἀποράσει μου, καὶ ἀμέσως ἤρχισε νὰ μετα-

ΟΘΩΜΑΝΟΣ ΠΑΙΖΩΝ ΣΑΝΤΟΥΡΙ

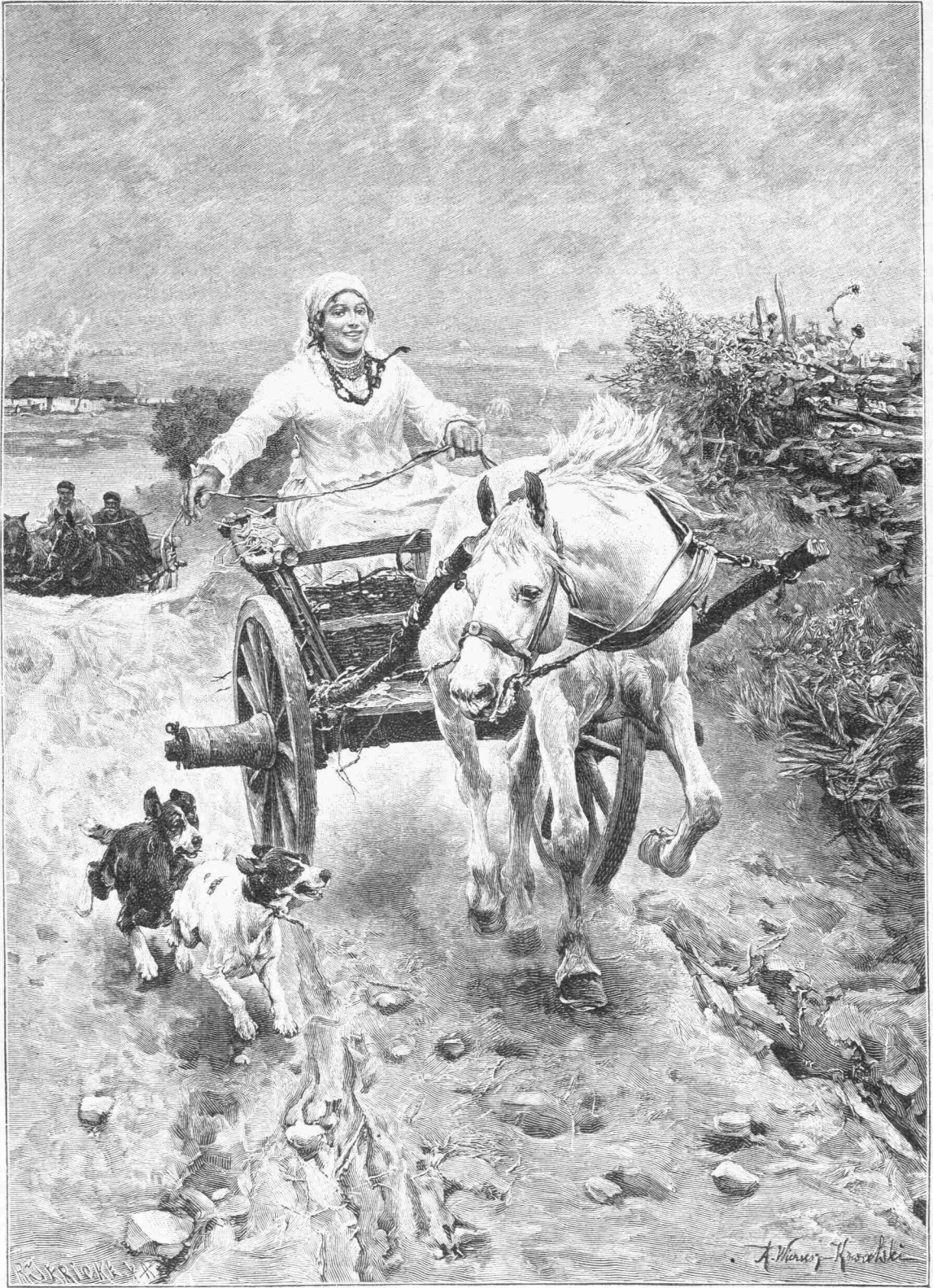
ΟΘΩΜΑΝΟΣ ΠΩΛΩΝ ΜΟΥΧΑΛΕΜΠΙ

χειρίζεται πάσαν τήν ρητορικήν του και πειστικήν του δεινότητα ὅπως μετ' μεταπέσι. «Μά αὐτὸ εἶνε τρέλλα, φίλε μου· εἶναι ἰδιοτροπία» μοι ἔλεγον ἐν τῇ ἡδυτάτῃ αὐτῶν ῥωμαϊκῇ προσφορᾷ αὐτὸς τε καὶ ἡ κυρία του, ἦν μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐπεσεκέφθην· ἀδύνατον ἄλλως τε, προσέειπον, νὰ ἴδετε πάντα τὰ ἀξιόθεατα τῆς πόλεώς μας· ἴδατε τὴν ὁδὸν δεῖνα; ἐπεσεκέφθητε τὴν πλεῖαν τάδε; Μείνατε καὶ σὰς ὑπόσχομαι νὰ σὰς κάμω νὰ ἴδῃτε πολλὰ πράγματα, ἔλεγεν ὁ μαρκήσιος, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ μετανοήσητε!»

Ἐκὼν ἢ ἄκων, ἀγνοῶ, ἐπέσιθην εἰς τὰς εὐγενεῖς παρακλήσεις καὶ τοὺς ἐξορκισμοὺς καὶ ἀπεφάσισα νὰ παρατείνω ἐπὶ τρεῖς ἔτι ἡμέρας τὴν ἐν Ῥώμῃ διατριβὴν μου· μοι εἶχεν ὅμως κινήθῃ καὶ περιέργεια μεγάλη ἐπὶ ταῖς ὑποσχέσεσι τοῦ φίλου μου περὶ ὅσον ἔμελλον νὰ ἴδω. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ αἱ νέαι προσδοκίαι μου καὶ αἱ ὑποσχέσεις του δὲν διεψεύσθησαν. Πολλὰ πράγματα ὁ ξένος οὔτε ἐν τῷ Βέδεκερ, οὔτε ἐν ἄλλῳ τινι ὁδῷ τῆς Ῥώμης εὕρισκει· πρέπει νὰ εἶναι Ῥωμαῖος διὰ νὰ τὰ εἰδεύσῃ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἔχη παρατείνῃ τὴν ἐν Ῥώμῃ διαμονὴν του ἐπὶ πολὺ καὶ νὰ ἔχη ἰκανὴν γνωριμίαν πρὸς ἀνθρώπους καὶ βιβλία.

Ἡ Ῥώμη ὑπέστη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους μεγίστας μεταβολὰς ὡς πρὸς τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὴν ρυμοτομίαν, μεταβολὰς ἃς ἀπῆλθε ἡ σκληρὰ ἀνάγκη τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς νέας πρωτευ-

ούσης τῆς ἠνωμένης Ἰταλίας ἐν τισὶ διαμερίσμασιν αὐτῆς. Αἱ μεταβολαὶ αὗται ὑπῆρξαν ἀμείλικτοι, σχεδὸν ἐρημώσεις καὶ καταστροφαὶ παντὸς παλαιοῦ καὶ ἀπρηχαιομένου. Κραυγὰς ἀπελπισίας καὶ διαμαρτυρήσεων πολλάκις ἔρρηξαν οἱ λόγιοι καὶ ἀρχαιολόγοι, οἱ καλλιτέχναι καὶ οἱ ἐρασιτέχναι, καὶ πάντες οἱ γνωρίσαντες τὴν παλαιάν, γραφικὴν, παπικὴν Ῥώμην. Ἄλλ' αἱ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐγχωρίου ἀρχῆς αἰτιάσεις καὶ τὰ παράπονα ἀρχαιοφίλων καὶ ἰδιοτρόπων περιηγητῶν ἠδύναντο νὰ κατισχύσωσι τῶν ἀπαιτήσεων τῶν νέων χρόνων καὶ τοῦ νέου καθ' ἡμέραν βίου; Μὴ ἀρὰ γε ἡ αἰωνία νεότης τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἐγκεῖται ἀκριβῶς εἰς τοῦτο, ὅτι δῆλα δὴ τὰ παλαιὰ ἀνανεοῦνται, τὰ ἄχρηστα καὶ πεπαλαιωμένα μεταποιοῦνται εἰς χρῆσιμα κατὰ τὰς παρούσας ἀνάγκας; Οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ καλλιτέχναι διαμαρτυρούμενοι ἀνεκράξαν ὅτι ἡ πάλαι Ῥώμη αὐτόχρονα κατεστάρη, ἡ Ῥώμη ἐκείνη τῆς Δημοκρατίας, τῆς Βασιλείας, τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ τὸ ἄκαμπτον νέον σχέδιον τῆς πόλεως καὶ ἡ ρυμοτομία κωφεύουσιν εἰς ταῦτα καὶ χωροῦσιν ἀμετακλήτως ἐφαρμοζόμενα πάντοτε— ἡ τέχνη ἐξαφανίζεται πρὸ τῆς δικαίως ἢ ἀδικῶς λεγομένης ταύτης προόδου, πολλὰ δὲ, ἰδιαιτέρως ἀγαπητὰ ἐν Ῥώμῃ, ἰδιότροπα καὶ ἰδιόρρυθμα πράγματα μεταβάλλονται πρὸ αὐτῆς εἰς σωροὺς ἐρεπίπνυ, ὡς ἰσοπεδοῦσιν οἱ σκαπανεῖς καὶ οἱ καρραγωγεῖς. Εἰς δὲ τοὺς ἀρ-

ΠΡΩΙΝΗ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑ
Εικὼν Α. Βισουτζ Κοβάλτσκι

χαιοφίλους οὐδὲν ἄλλο απομένει ἢ νὰ περισυνάγωσι τὰς διεσπαρμένους παραδόσεις, τὰς ἀναμνήσεις, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ συνεχίζωσι τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν ἐν τοῖς βιβλίοις. Εἰς τοῦτο ὑποβόηθουσιν αὐτοὺς οἱ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διασωθέντες τοῖχοι, πεπαλαιωμένοι ἤδη, τὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως μαυρισθέντα οἰκοδομήματα, μελαγχολικῶς ἀνυψούμενα μεταξὺ τῶν ἐκ λαμπρότητος ἀποστιλβόντων νέων τοιοῦτων ἕκαστος τῶν τοίχων, ἐκάστη οἰκοδομὴ περισωθεῖσα περιέχει ὀλόκληρον ἱστορίαν ἐνίοτε, ἣν ὁ περιηγητὴς παρερχόμενος οὐδὲ κἄν φαντάζεται.

Τί εἶναι ἡ Ῥώμη; Κόσμος ὀλόκληρος λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, τὸ κάτοπτρον πάντων τῶν χρόνων, ἡ εἰκὼν πικρῶν τῶν ἐποχῶν τοῦ πολιτισμοῦ, σύμβολον παντὸς μεγαλείου καὶ πάσης ἀθλιότητος, ἔνωσις πάσης ἀντιθέσεως. Τοῦτο εἶναι ἀληθῶς εἰπεῖν! Ἐν τῇ κονίστρᾳ τοῦ Κολοσσαίου ἀπεικονίζεται ἡ Σταύρωσις· ἐπὶ τοῦ κλασικοῦ τάφου τῆς Καικιλίας Μετέλλας γιβελληνικὰ τεχνίσματα· τὸ ἄγαλμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ Τραϊανοῦ· ἐτοιμόρροπος καλὴ παρὰ τὸ πλευρὸν ἀνακτόρου, ἐπαγωγὴς γυμνάσις τῶν μαρμαρίνων ἀγαλμάτων ἐπὶ τῶν τάφων τῶν Παπῶν, οἱ τίτλοι τῶν Καισάρων καὶ τῶν εὐγενῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς Ῥώμης ἐπὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ὀβελίσκων, οἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς σταυροὺς· πτωχικὴ τις θύρα, φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «Ταρπητὰ Πέτρα»· μία Πανηγυρία ἐπὶ τῆς εἰσόδου, τῆς φερούσης εἰς τὰς ἀρχαίας θυμασσίας Θέρμας· ἡ ἐκκλησία «τῶν Ἁγίων Πάντων» ἐν τῷ Πανθέῳ τοῦ Ἀγρίππα· αἱ σχολαὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Παρνασσοῦ ἐξωγραφημέναι παρὰ τὴν Disputa del Sacramento, τὸ Βατικανὸν ἐκτισμένον ἐπὶ τοῦ Ἰπποδρόμου τοῦ Νέρωνος· αὗται εἶναι αἱ ἀντιθέσεις, ἃς εἶδε καὶ βλέπει ἡ Ῥώμη. Ἡ Ῥώμη ἀποτελεῖ γοητευτικὴν ἐνόητα ἀδιαχώριστον, ὑποκαί εἶνε αἱ σκέψεις, ἃς διεγείρει τῷ ἐπισκεπτομένῳ αὐτήν. Ἐκεῖ ἴσταται, ὡς ἡ ἐκ γρανίτου Σφιγξ τῆς ἐρήμου τῆς Αἰγύπτου, ἀποτελοῦσα, ὡς ἐκείνη, μυστηριώδεις αἰνίγματα. Σειρὰ ὅλη ποιητῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων μέχρι τῶν νεωτέρων, ἀπὸ τοῦ Ὀρατίου μέχρι τοῦ Γκαίτε, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Σατωβριάν, ἀφιέρωσαν αὐτῇ ἀθάνατα ποιήματα, παιᾶνας, διθυράμβους καὶ ψαλμοὺς.

Ἡ Ῥώμη δύνανται νὰ διαιρεθῇ εἰς ἐθνικὴν καὶ χριστιανικὴν, ἀλλ' ἡ διαίρεσις αὕτη νοσητὴ ἐν ἀχωρίστῳ ἐνόητι· καὶ ἀκριβῶς ἡ ἐνόησις αὕτη τοῦ ἐθνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ, μυστηριώδης ὅσον καὶ ἡ συνένωσις τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ, τοῦ ἀγίου καὶ τοῦ βεβήλου, τοῦ σοφοῦ καὶ τοῦ ἀμαθοῦς, τῆς ἀνεξίθρησκείας καὶ τοῦ φανατισμοῦ, ἀποτελεῖ τὴν ἔκτακτον γοητείαν τῆς Ῥώμης.

Ἄς ἀφήσωμεν τὰς μεγάλας γνωστὰς κλασικὰς ἀρχαιότητας τῆς Ῥώμης καὶ ἃς διευθυνθῶμεν πρὸς τὸ «Ponte rotto». Ἡ μανία τῆς καταδράφσεως καὶ ἀνανεώσεως ἠθέλησε νὰ ἐπεκταθῇ καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία ἐγκαίρως καὶ εὐτυχῶς ἀνεγκλίτισε πρᾶξιν, ἥτις θὰ ἦτο ἀληθὴς βανδαλισμός. Ἡ Κεκομμένη Γέφυρα αὕτη εἶναι ἱστορικὴ· οἱ σωζόμενοι ἐκεῖνοι λίθοι εἶναι λείψανα τῆς πρώτης λιθίνης γεφύρας, ἥτις κατασκευάσθη 612 ἔτη ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης· οἱ παρελθόντες αἰῶνες ἐφείσθησαν αὐτῆς, καὶ τρεῖς Πάπαι ἀπὸ τοῦ 1231 μέχρι τοῦ 1575 συνεπλήρωσαν καὶ ἀνεώσαν αὐτήν. Δὲν θὰ διέπραττε βανδαλισμὸν ἡ νέα βασιλευμένη Ῥώμη, ἐὰν κατεδάφιζεν αὐτήν πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν ὕψους ἐπὶ τῆς τευνομένης νέας ὁδοῦ ἐποχῆται κόμης τις ἢ βαρῶνος τῆς ἠνωμένης Ἰταλίας;

Ἐκεῖ, πέραν τῆς Κεκομμένης γεφύρας, παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Τιβέρεως ἦσαν ἄλλοτε οἰκίσκοι, καλὸν βασιλευμένην, ἐρείπια, κῆποι περικαλλεῖς, ἀληθεῖς παράδεισοι, πλήρεις πορτοκαλλεῶνων καὶ ἀμπελῶνων, ὧν αἱ ρίζαι κατήρχοντο καταβρεχόμεναι μέχρι τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ. Ποῦ καὶ ποῦ ἐκ τοῦ σωροῦ τῶν οἰκίσκων ἐπρόβυλλε θόλος τις ἢ ὁ σκελετὸς ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ μνημείου. Ταῦτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξαφανίζονται ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῆς σκαπάνης, ἀφαιρούσης οὕτω μίαν τῶν ὠραιότερων μεσαιωνικῶν σκηνῶν τῆς Ῥώμης.

Χαρακτηριστικώτατον τμήμα τῆς Ῥώμης εἶναι τὸ Trastevere (Πέραν τοῦ Τιβέρεως), εἰς ὃ ἄγει ἡ Κεκομμένη Γέφυρα. Ἐκεῖ ἠπειλεῖτο τις νὰ τρωθῇ ὑπὸ τε ἀμυδαλωτῶν μελανῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὑπὸ ἀπαστραπτόντων ἀμφιστόμων ἐγγχειριδίων· ἐκεῖ ἀντήχουν ὠραῖα δημοτικὰ τραγούδια καὶ δημοκρατικὰ ἔσματα, ἐκεῖ ἠκούοντο συγχρόνως εὐλογίαι καὶ τρομερὰ βλασφημίαι. Τὸ Trastevere τοῦτο εἶναι ἀχωρίστως συνδεδεμένον πρὸς τὰ περικλειθὲν ὀνόματα τοῦ ἁγ. Φραγκίσκου d' Assisi, τοῦ Παρθένου, τοῦ Τάσσου. Ἐν τῷ μεσαιῶνι τὸ τμήμα τοῦτο ἀπετέλει ἰδίαν πόλιν· κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὰ τείχη, αἱ πύλαι καὶ οἱ πύργοι, ἅτινα ἀπεχώριζον αὐτήν, καταπίπτουσι καὶ ἀποκαλύπτουσι λαθὸν ὅλως ἰδιόρρυθμον, μὲ ἰδίαν φυσιογνωμίαν. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῶν βασιλείων ἐκεῖ ἦτο ἡ ἐθρική «Ἐτρουσικὴ ἀκτὴ» ἐν ἣ κατώκει λαὸς κωλοποιός. Ὁ Αὐγουστος εἶχε τάξει ἐκεῖ, ἐν Trastevere, μίαν κορβίναν στρατιωτῶν· ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν τὸν μέγαν πληθυσμὸν τοῦ τμήματος ἐκεῖνου, διότι μία κορβίναν περιελάμβανε χιλίους ἄνδρας. Τῷ 1867 ἐπὶ τῆς τοῦ Trastevere πλατείας Monte Fiore ἀνεσκάφησαν τὰ λείψανα ἐνὸς στρατώνα τῆς κορβίναν, ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκονται περιεργοὶ ἐπιγραφαὶ καὶ σημειώσεις περὶ τῶν κα-

θημερινῶν ἔργων καὶ ἐσοτῶν τῶν στρατιωτικῶν ἐκείνων· αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ σημειώσεις αὐταὶ εἰσὶν ἀπλῶς γεγλυμμένοι καὶ κεχαλασμένοι ἐπὶ τῶν τοίχων (graffiti).

Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ὀβιδίου ἐτελοῦντο ἐκεῖ ὀνομασταὶ λεμβοδρομαίαι, τῆ 24 Ἰουνίου κατὰ τὴν ἐσοτὴν τῆς Fortis Fortuna, εἰς ἃς συνέρρεον ἀμέτρητος ὁ Ῥωμαϊκὸς λαός, πεζοὶ ἢ ἐποχοῦμενοι παρὰ τὴν ἀκτὴν ἢ ἐπιβαίνοντες ἀπειραριθμῶν πλοιαρίων.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐν τῷ τμήματι Trastevere ἀπαντῶσιν αἱ ἡρωϊκαὶ γενεαί, ὧν ἡ ἱστορία εἶναι πλήρης αἱμάτων, πολέμων, συμπλοκῶν, ἐριδίων, ὅποια ἡ ἱστορία παρ' ἡμῖν πολλῶν οἰκῶν τῆς Μάνης καὶ τῆς Κρήτης. Ἐκεῖ ἄλλοτε οἱ ὀπαδοὶ τῶν Ὀρσίνων ἐπετίθεντο κατὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Κολόννα· ἐκεῖ ἀκόμη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ σφριγῶν ὑπερτιβεριανὸς νέος ἐξήρχετο ἐκ τοῦ λαβυρίνθου τῶν δρομίσκων πρὸς τὸ Campo Baccino, ὅπως λιθοβολήσῃ τὸν ἐχθρὸν του. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὰ ὕδατα τοῦ Τιβέρεως ἐθάψαν καὶ ἐκοκκίνησαν ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου· ὁμοίως βάπτισμα αἵματος, φαίνεται, ἐλάβανον καὶ λαμβάνουσιν οἱ Ὑπερτιβεριοὶ ἅμα γεννώμενοι. Τὰ λείψανα παντὸς φρουδαλικοῦ τοίχου, παντὸς πύργου ἐκεῖ, παρὰ τὴν τιβερικὴν παραλίαν, μαρτυροῦσι τοῦτο.

Πορευόμενός τις ἀριστερόθεν τῆς γεφύρας πρὸς τὴν Lungaretta βλέπει ἐπὶ τοῦ πολυῶνος ἀρχαίου τινὸς οἴκου τὸ οἰκόσημον τῶν Ματτέη ἐκεῖ εὐρίσκεται ὁ ὀδοπῶρος πρὸ τῆς οἰκίας μιᾶς τῶν ἰσχυροτέρων καὶ ταραχῶδεστέρων οἰκογενειῶν τοῦ τμήματος Trastevere. Ἡ ἱστορικὴ αὕτη οἰκία ὑπῆρξεν ἐν ἔτει 1555 τὸ θέατρον θηριωδιστάτης οἰκογενειακῆς τραγωδίας. Ὁ Πέτρος Ματτέη διὰ δολοφονίων φονεῖ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Μαρκαντώνιον Ματτέη, ἀλλ' εἰς τῶν δολοφονίων πίπτει ἄμεσως ὑπὸ τὴν μάχιραν ἐτέρου ἀδελφοῦ. Οὗτος εἶναι ὁ αἰματηρὸς πρόλογος τοῦ μαύρου δράματος. Ὅτε τέλος φαινομενικὴ εἰρήνη ἐκλείσθη μεταξὺ τῶν μεριδῶν· ἐμελλεν ὁ ἀδελφοκτόνος Πέτρος νὰ νυμφεῖται τὴν Ὀλυμπίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Κουρτίου Ματτέη, τοῦ πτωχοτέρου τῶν ἀδελφῶν. Εἰς τὸν ἄλλον ἀδελφὸν Ἀλέξανδρον ἀπήρσεσκεν ὁ βάρβαρος οὗτος δεσμὸς καὶ ἀντέστη εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ματαίως. Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῶν γάμων, διαρκούντος τοῦ δείπνου ἐν μέσῳ κλαγγῆς τῶν ποτηρίων καὶ εὐθυμίας, βολὴ τόξου τοῦ Ἀλέξανδρου ρίπτει κατὰ γῆς νεκρὸν τὸν νυμφίον. Αἱ φοβηθεῖσαι γυναῖκες ἔσβησαν ἐν τῇ ταραχῇ τῶν πάντα τὰ φῶτα, καὶ ἐν τῷ σκότει λαμβάνει χώραν φοβερὰ σφαγὴ, ἐν ἣ πίπτει νεκρὸς καὶ ὁ πατὴρ τῆς Ὀλυμπίας. Μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν φόνον αὐτοῦ φονεῖ τὸν φονέα καὶ φεύγει· ἀποθνήσκει δὲ ἐν τῇ ἐξο-

ρίᾳ. Τοιαῦται σκηναὶ δὲν ἦσαν ἀσυνήθειαι ἐκεῖ.

Ὅχι μακρὰν τοῦ οἴκου Ματτέη ὑφούται ὁ πύργος Ἀγγουιλάρα οὗχ ἦττον ἀξιοσημείωτος. Ὁ Τίττας Ἀγγουιλάρας, ἱπποτικὸς νέος, παριστατό ποτε ἐν τινι συνεδριάσει τοῦ Καρόλου Ε', ὅτε οὗτος εὐρίσκετο ἐν Ῥώμῃ· εἶδεν ὅτι τινὲς τῶν παρόντων ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς πῖλους των, καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλύφθη καὶ αὐτός. «Διατί δὲν ἀποκκλύπτεσθε;» ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ τελετάρχης. «Διότι εἰμαι κρουλογημένος» ἀπήντησεν ὁ Τίττας. «Ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Μεγαλειότητος πάντες μένουσιν ἀποκεκαλυμμένοι» παρετήρησε πάλιν ὁ τελετάρχης. «Διατί λοιπὸν τινὲς φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ κάλυμμα;» ἠρώτησεν ὁ Τίττας. «Αὐτοὶ εἶνε μεγιστάνες τῆς Ἰσπανίας». «Κ' ἐγὼ, εἶπεν ἐκ νέου ὁ Τίττας, εἰμαι μεγιστάν ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ὅστις θελήσῃ νὰ μοι ἀφαιρέσῃ τὸν πῖλον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἔχει νὰ κάμῃ μὲ ἐμέ», καὶ ἔλαβε τὸ ξίφος του. Ἡ αὐθάδεια αὕτη ἀνηγγέθη τῷ Αὐτοκράτορι, ὅστις φρονίμως ποιῶν εἶπεν: «Ἐχει δίκαιον· ἡμεῖς φιλοξενούμεθα παρ' αὐτοῖς· ἄφετέ τον!» Ὁ οὕτως ἀπαντῶν εἰς τὸν πανίσχυρον μονάρχην Κάρολον ἦτο γόνος ἐνὸς τῶν ἀρίστων καὶ ἰσχυροτάτων οἰκῶν τῆς Ῥώμης, οὗ λείψανον μόνον ἀπέμεινεν ὁ ἐτοιμόροπος ἐκείνος πύργος μετὰ τοῦ βαρωνικοῦ οἰκοσῆμου. Ὁ δὲ ἐκεῖθεν διερχόμενος καὶ μάλιστα βλέμματός ἀξίων τὴν θύραν τῆς οἰκοδομῆς, ἀγνοεῖ ὅτι ἀκριβῶς ἐξ αὐτῆς ταύτης τῷ 1341 ὁ Ὀρσος Ἀγγουιλάρας μετὰ πομπῆς ἐξήρχετο, ὅπως πορευθῆ εἰς τὸ Καπιτώλιον καὶ ἐκεῖ ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ Κολόννα ἀποθήσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Πετράρχου τὸν ἐκ δάφνης στέφανον. Ἡ ὑπερτιβερικὴ οἰκογένεια Φόρτη κατεσκευάζεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοῦ πύργου Ἀγγουιλάρα κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων Σπήλαιον καὶ Φάτνην, καὶ εἰς τὴν παράστασιν ταύτην τῆς τοῦ Ἰησοῦ Γεννήσεως, μοναδικὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς, συνέρρεον ὅλη ἡ Ῥώμη καὶ οἱ ἐν αὐτῇ ξένοι.

Αἱ Ῥωμαῖαι γυναῖκες εἰσὶν αἱ πλεῖσται μελανόφθαλμοι καὶ βοώπιδες· ἀλλ' ὡς τοιαῦται διακρίνονται αἱ ὑπερτιβεριαί· ὁ Ῥαφαῆλος βεβαίως ἐκεῖ θά εὔρε τοὺς περισσοτέρους τύπους τῶν καλλονῶν, ἃς ἔγραψε. Πρέπει νὰ τὰς ἴδῃ τις ἐν ἡμέραις ἐορτασίμοις, πρὸ πάντων ἐν ταῖς λιτανείαις αὐτῶν ἐνδεδυμένας τὰς ἐγχαυρίους στολὰς των, ὅπως τὰς θαυμάσῃ. Δύο εἶναι αἱ μέγισται ἐορταί, ἐν αἷς δύναται τις νὰ ἴδῃ πάντας σχεδὸν τοὺς κατοίκους τοῦ τμήματος· ἡ τοῦ «Σώματος τοῦ Κυρίου» (Corpus Domini) καὶ ἡ τῆς «Παναγίας Δὲλ Κάρμινε», ἐν αἷς τελοῦνται καὶ περιέρροι λιτανεῖαι, ἃς θεῶνται οἱ εὐσεβεῖς καθ' ὁμάδας διασπειρόμενοι ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ ἀμφιθεατρικῶς. Ἡ τῆς Παναγίας Δὲλ Κάρμινε τελετῆ, ἣς ἐγενόμεθα θεαταί, εἶναι ἀξιοσημείω-

τος καὶ δημοτελεστάτη. Λιμὴν καὶ παράθυρα ἦσαν κεκοσμημένα δι' εἰκόνων καὶ σημαίων. Παροιμία τις ἐν Trastevere λέγει ὅτι «χωρὶς σκοποῦν ἢ λιτανεῖα δὲν εἶναι τελεία». Τὸ φοβερὸν τοῦτο προγνωστικὸν ἀπομακρύνει τοὺς ξένους καὶ περιηγητὰς καὶ οὕτως ἡ ἐορτὴ φέρει τύπον καθαρῶς οἰκογενειακῶν ὀργίων. Διὰ μεγάλης πλειοδοσίας ἀποκτᾶ τις τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ κατὰ τὴν λιτανεῖαν τὸν Χριστόν, τὸν Σταυρόν, ἐν Λάβαρον καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον· οἱ πλειοδοτοῦντες ἐνίοτε ἀναβιβάζουσι τὸ τίμημα πεισματωδῶς εἰς ὑπερβολικὰ ποσά.

Ἡ λιτανεῖα ἤδη ἐτέθη εἰς τάξιν καὶ ἐξεκίνησεν. Ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἀδελφότητος ἄλλοι μὲν ἔχουσι πρόσωπον ὑπεροπτικὸν διὰ τὴν νίκην ἣν ἤρανον, ἄλλοι δὲ ἐκδηλοῦσιν ὄλην τὴν πικρίαν τῶν κατηρεῖς ἐπὶ τῇ ἥττῃ. Καθ' ὁδὸν οἱ κἀθιδροὶ «Ἀδελφοί» πανταχόθεν δροσίζονται δι' οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ἅτινα εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ὕλικόν διὰ τὴν τελικὴν ἐκρηξίν. Ἐκ τῆς ἐκκλησίας μεταβαίνουσιν εἰς τὰ ἐστιατόρια, ὅπου ὁ εἰς προκαλεῖ τὸν ἕτερον, γινομένου λόγου περὶ τῶν δικαιομάτων τῶν μὲν καὶ τῶν δέ. Καὶ ἅπαντες ἐξάπτονται ἤδη καὶ φλέγονται ὑπὸ εὐσεβοῦς καὶ οἰνοπνευματωδῶς ἅμα πυρός. Ἐκ τῶν λόγων ταχέως μεταβαίνουσιν εἰς τὰ ἔργα! Πετώσι ποτήρια καὶ φιάλας· τὰ ἐγχειρίδια ἀπαστρέπτουσι καὶ τέλος πάντων ἡ παροιμιώδης θυσία, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ ἐορτὴ τῆς Παναγίας Δὲλ Κάρμινε οὐδέποτε λείπει!

Ἐνῷ αἱ ὑπερτιθέριοι γυναῖκες εἶνε ὠραῖαι, ὁ τύπος τῶν ἀνδρῶν εἶνε ὑπερήφανος, ἀλλὰ καὶ γενναῖος, εὐθυμος, εὐγενής. Ἐνταῦθα βεβαίως ὁ Ῥαφαῆλος, μεταξὺ τοῦ λαοῦ τούτου, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἰαννίκλου, εὔρε τοὺς τύπους τῶν Παναγιῶν, τῶν Χριστῶν, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ἁγίων, τῶν Ἀγγέλων, τῶν φιλοσόφων, πλῆθος προσώπων, ἅτινα ἔγραψεν ἐν ταῖς τοιχογραφίαις τοῦ Βατικανοῦ. Ἡ μεγάλη ὁδός, ἣτις ἀπὸ τοῦ Παλατίου τοῦ Ῥαφαήλου, ἐν τῇ πλατεῖᾳ Ῥουστικούτση, ἔφερε πρὸς τὴν μικρὰν κατοικίαν τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ Μαργαρίτας, ἐν τῇ πλατεῖᾳ Πόρτα Σεττινιάννα, ὑπῆρξε τὸ μέρος, ἐν ᾧ εὔρε τὴν ἀτελεύτητον ποικιλίαν τῶν προσώπων καὶ σωμάτων, ἅτινα εἶτα ἀνήγαγεν εἰς τὸ ἰδαῖδες καὶ ἀπηθανάτισεν εἰς τὰς εἰκόνας αὐτοῦ. Ἡ ἱστορία τοῦ Trastevere, ἐν τοῖς πρώτοις, χρυσοῖς γράμμασιν ἀνέγραψε τὰ ὀνόματα τοῦ Ῥαφαήλου καὶ τῶν Μαικηνῶν αὐτοῦ, Λέοντος τοῦ Γ' καὶ Αὐγουστίνου Chigi.

Ἡ Φαρνεζίνα, τὴν σήμερον ἔρημος καὶ ἐγκαταλειμμένη, φαίνεται εἰς τὸν ρεμβάζοντα ὁδοιπόρον ὡς ἀπολεσθεῖς παράδεισος, ὡς ἐγκαταλειμμένης Ὀλυμπος, ἐν ᾧ συνήρχοντο οἱ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ ἡμίθεοι τοῦ Βατικανοῦ. Ἰπὸ τὴν

ἡγεμονικὴν στέγην τοῦ Αὐγουστίνου Chigi, ἐν διὰ τὴν γενναιοδωρίαν του ὀνόμασαν Μεγαλοπρεπῆ, εὐρον προστασίαν αἱ καλά τέχνη. Ὁ Βάκχος, ὁ Ἔρως, ἡ Ψυχὴ, αἱ Χάριτες, ἡ νικηφόρος Ἀφροδίτη, ἡ Γαλατεία, ἡ Παλλάς, συνῆλθον ἐκεῖ· ὁ ἑλληνικὸς Ὀλυμπος προσμεμιδᾷ ἐκεῖ ἀκόμη, μεθ' ὅλας τὰς ἐπιχρίσεις καὶ δευτέρας ζωγραφίας τῶν ἐγκαταλειμμένων αἰθουσῶν τῆς Φαρνεζίνας.

Ἡ ἔπαυλις αὕτη ὑπενθυμίζει τὴν Ἰμπέρριαν, τὴν περικαλλεστάτην ἐκείνην φίλην τοῦ φίλου τοῦ Chigi, ἣτις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐγκατέλειπε τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτῆς παρὰ τὸ Ponte Sisto ἀνάκτορον, ὅπου ἐμελέτα τοὺς Ἕλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς, ὅπως ὡς νύμφη παρουσιασθῆ εἰς τοὺς κήπους τῆς Φαρνεζίνας καὶ χαρίσθη εἰς μὲν τὸν ἐρωμένον τὴν χάριν τῆς, εἰς δὲ τὸν μέγαν ζωγράφον τὸν θαυμασμόν τῆς. Ἀπέθανεν ἡ Ἰμπέρρια ἐν ἡλικίᾳ 26 ἐτῶν, κατέλιπε δὲ μεγαλειότερον πένθος καὶ πικρίαν παρὰ ἡ ἀρετὴ δωδεκάδος γυναικῶν. Ἐτάφη ἐν τῷ κῶ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, ἡ δὲ Ἀναγέννησις, μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἱερότητα τοῦ τόπου, ἐνεκλόαψεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς εὐγλωττον λατινικὴν ἐπιγραφὴν. Ἐν τῇ Φαρνεζίνα βεβαιούται ὅτι οὐδέποτε ὁ Ῥαφαῆλος ἀπεικόνισε τὴν Ἰμπέρριαν· εἶναι ὁμῶς θετικώτατον ὅτι ἀπετύπωσεν αὐτὴν εἰς τὰς Παναγίας του καὶ ὅτι ὁ θαυμάζων καὶ τιμῶν πολλὰς Παναγίας τοῦ θεοῦ ἐκείνου ζωγράφου, τιμᾷ καὶ θαυμάζει τὸ πρόσωπον ἐκείνης!

Ἄλλ' ἐν τῇ ἐπαύλει ταύτῃ, ἂν δὲν ἀπεικόνισεν ὁ Ῥαφαῆλος τὴν Ἰμπέρριαν, ἀπηθανάτισε τὴν Φορναρίαν του. Ὁ Cugnoli περὶ τούτου ἀφηγεῖται: «Ὁ Πάπας Ἰούλιος ὁ Β' ἀποθανὼν ἀφῆκεν ἀτελείωτον τὸ μέγα ἔργον τῆς διακοσμήσεως τῶν τοῦ Βατικανοῦ δωμάτων. Ὁ Ῥαφαῆλος παρυσιάζετο σπανίως ἐν τῷ Βατικανῷ, εὐργάζετο δὲ ἀφηρημένος καὶ ἄνευ ὀρέξεως· διότι ὅλον ἐδέσμευεν αὐτὸν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ὁ ἔρως τῆς Φορναρίνας. Τοῦτο ἐλύπει τὸν Πάπαν Λέοντα Γ', ὅστις ἐπεφόρτισε τὸν Αὐγουστίνον Chigi, τὸν φίλον καὶ θαυμαστὴν τοῦ Ῥαφαήλου νὰ παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τέλος πάντων τὴν ἐργασίαν. Ὁ Chigi τὸ ὑπεσχέθη, ἀλλὰ προσέθηκεν ὅτι ὁ Πάπας ἔπρεπε νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀποπερατώσῃ ὁ ζωγράφος τὰς ἐν τῇ ἐπαύλει αὐτοῦ ἀρχαίμενας τοιχογραφίας· εἰς τοῦτο δὲ ὁ Πάπας εὐχαρίστως συγκατένευσεν. Ὅτε ὁμῶς ὁ Chigi εἶδεν ὅτι ὁ Ῥαφαῆλος ἔνεκα τοῦ ἐρωτός του παρημέλει καὶ τὴν Φαρνεζίαν, κατόρθωσε ν' ἀπομακρῶνῃ ἐντελῶς ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀπὸ τοῦ Trastevere τὴν Φορναρίαν, περὶ ἧς ὑποπτέθη ὁ ζωγράφος ὅτι ἀπέδρα μετὰ τινος ἄλλου ἐρωμένου. Συγχρόνως ὁ Chigi ὑπεσχέθη αὐτῷ νὰ κινηθῇ πάντα λίθον ὅπως ἐπανεύρῃ τὴν νέαν. Ἐγράψε πρὸς πολλοὺς ἐπιστολάς, καὶ τέλος μετὰ

τινα χρόνον ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι ἡ Φορναρίνα ἀνευρέθη καὶ μέλλει νὰ ἐπανέλθῃ. Τοιοῦτοτρόπως κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸν Ῥαφαήλον καὶ νὰ παρατείνῃ τὰς ἐργασίας. Ὅτε δὲ οὗτος τέλος εἶχεν ὑποπέσῃ εἰς ἐντελῆ ἀθυμίαν καὶ ἀργίαν, παρουσιάσθη μίαν ἡμέραν ἀπροσδοκῆτως ἡ ἐρωμένη του, ἣτις ἔφερε διὰ τῆς παρουσίας της τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν φιλεργίαν εἰς τὸν καλλιτέχνην».

Τοιαύτῃ ἡ ἱστορία τῆς Φαρνεζίνης ἐπαύλεως, ἣτις ἄν μὲν ἐρημος. Βεβαίως οὕτε αὐτὴν οὕτε ὅσα ἄλλα ἔμαθον περὶ τοῦ ἰδιορρύθμου τμήματος Trastevere θὰ ἐγνώριζον, ἐὰν δὲν μοι ἔδιδεν ἀφορμὴν ὁ φίλος καὶ ξεναγὸς μου. Ἐκ τῆς παρατάσεως τῆς ἐν Ῥώμῃ διαμονῆς μου, ἦν εἰς αὐτὸν ὀφείλω, κατείδον ὅτι ἐν Ῥώμῃ δύναται τις πάντοτε καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα νὰ μάθῃ τι νέον, νὰ ἴδῃ πλεῖστα μεγάλα καὶ μικρά, γνωστὰ καὶ ἄγνωστα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας καὶ μεσαιωνικῆς, τῆς ἐθνικῆς καὶ χριστιανικῆς, τῆς Αἰωνίας Πόλεως.

Σ. Π.

ΑΝΩ ΚΑΤΩ

ΑΚΟΥΣΙΟΣ ΥΠΝΩΤΙΣΤΗΣ

Κυρία τις ἐν Λονδίῳ ἠτοιμάζετο νὰ μεταβῇ εἰς τὸ θέατρον μετὰ τοῦ συζύγου της. Τὴν τελευταίαν ὁμῶς στιγμὴν ἡ μικρὰ της κόρη ἤρχισε νὰ κλαίῃ τόσο πολὺ, ὥστε ἡ μήτηρ της δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν καθησυχάσῃ. Μετεχειρίσθη πᾶν μέσον, ὅπως τὸ κατορθώσῃ, ἀλλὰ μάτην, οἱ λυγμοὶ τῆς μικρᾶς δὲν ἔπαυον. Ἡ μήτηρ ἀηγητισμένη ἔδωκε τὸ παιδίον πρὸς τὸν πατέρα· οὗτος δὲ θέσας τὴν κόρην ἐπὶ τῶν γονάτων του, ἐθώπευσε τὸ πρόσωπόν της καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν: Πήγαινε νὰ κοιμηθῆς, Μαρία. Ὑπνος γλυκὺς κατέλαβεν εὐθὺς τὴν μικρὰν, ἣτις ἐκοιμήτο ἀκόμη καὶ ὅτε οἱ γονεῖς της ἐπέστρεψαν.

Διήλθον τὴν νύκτα ἡσύχως, ἀλλὰ τὴν πρωίαν πολὺ ἐταράχθησαν, ὅτε δοκιμάσαντες νὰ ἐξυπνήσωσι τὴν μικρὰν δὲν ἠδυνήθησαν κατ' οὐδένα τρόπον. Ἐπὶ τέλος ἀπεφάσισαν νὰ καλέσωσι ἰατρόν, ὅστις, ἀφοῦ ἤκουσε μετὰ προσοχῆς πᾶν ὅτι συνέβη τὴν προλαβοῦσαν νύκτα, εἶπε πρὸς τὸν πατέρα νὰ θωπεύσῃ καὶ πάλιν τὸ πρόσωπον τῆς μικρᾶς καὶ νὰ τὴν διατάξῃ νὰ ἐξυπνήσῃ. Ὁ πατὴρ ἔσπευσε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παραγγελίαν τοῦ ἰατροῦ καὶ πρὸς μεγάλην του χαρὰν εἶδε τὴν Μαρίαν του ν' ἀνοίγῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς της καὶ νὰ ἐπαναλαχιδάσῃ τὰς κραυγὰς τῆς προτετραίας. Ἡ μικρὰ εἶχεν ὑπνωτισθῆ. Εὐρίσκεται δὲ τώρα ἐν μεγίστῃ νευρικῇ ταραχῇ, ἀλλ' ἄνευ κινδύνου.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΙ ΚΥΝΕΣ

Ἰατρὸς τις παρατήρησε παραδοξότατον φαινόμενον εἰς ἑπτὰς κύνας τῶν παιδιᾶδων. Φαίνεται ὅτι οἱ κύνες οὗτοι δὲν ἔχουσι τὴν συναίσθησιν τοῦ ὕψους καὶ τῆς ἀποστάσεως. Τοῦτο δὲ προέρχεται, διότι ζῶσιν εἰς παιδιάδας ὁμαλᾶς ἄνευ λάκκων ἢ βαράθρων, καὶ τούτου ἕνεκα ὁ ὀφθαλμὸς τῶν δὲν ἐξασκεῖται παντάπασιν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν διαφορῶν διαστάσεων.

Πολλοὶ κύνες τοιοῦτοι δοκιμασθέντες ἔπεσαν ἐπὶ τραπεζῶν, καθισμάτων καὶ ἄλλων ἐπίπλων, ἐφαίνοντο δὲ λίαν ἐκπεπληγμένοι διὰ τὴν πτώσιν των. Κύων τις ἔπεσεν ἀπὸ παραθύρου, ἔχοντας ὕψος 20 ποδῶν, εὐτυχῶς χωρὶς νὰ πάθῃ τι.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑ

Ἰδιόρρυθμος γεροντοκόρη πλουσία, ἀποθανοῦσα ἐσχάτως ἐν Βίλμινγκτον τῆς Μασαχουσέτης, κατέλιπε κληροδότημα 10,000 δολαρίων, ὅπως διὰ τῶν τόκων αὐτοῦ κατ' ἔτος ἀσπρίζεται ἀνάλογος ἀριθμὸς οἰκιῶν, ὧν οἱ ἰδιοκτῆται δὲν διατηροῦσι σκύλους καὶ εἶνε μέλη τοῦ Συλλόγου τῆς Ἐγκρατείας.

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Κατ' αὐτὰς γίνεται νέα ἀπογραφή τῶν κατοίκων τοῦ Ἠνωμένου Βρεττανικοῦ Βασιλείου. Κατὰ τὴν ἀπογραφήν τοῦ παρελθόντος ἔτους, οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἀνῆρχοντο εἰς 38,583,955, μετὰ τῶν διαφορῶν δὲ ἀποικιῶν καὶ κτήσεων οἱ ὅλοι ὑπήκοοι τῆς βασιλείας καὶ αὐτοκρατείας Βικτωρίας συνεποσούντο εἰς 333,777,877.

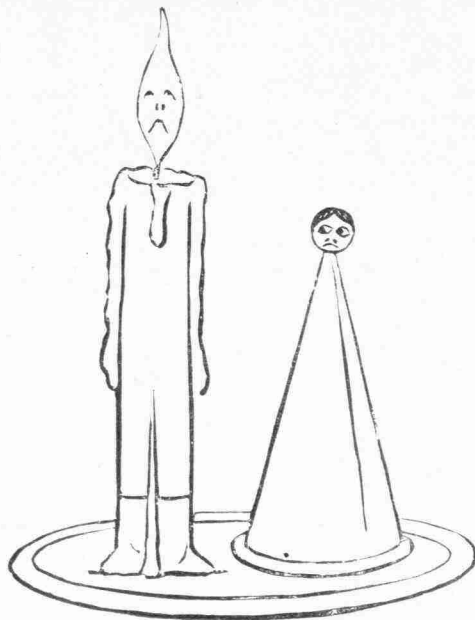
ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΤΑΞΕΙΔΙΩΤΩΝ

Ἐν σιδηροδρομικῇ ἀμάξῃ τρίτης θέσεως:
 — Καὶ τί δουλειὰ κάνεις τοῦ λόγου σου;
 — Ὑῆνω καρδιαίς.
 — Ἐρωτόκοιτος τὸ λοιπόν...
 — Ὅχι· μάγκερας ἔς τὸ Ἀναβρυτήριο.

ΕΥΤΥΧΙΑ ΜΝΗΣΤΗΡΟΣ

Φίλη πρὸς φίλην:
 — Ἐνα ἔχω ἔς τὸν νοῦ μου τώρα· πῶς νὰ κάμω εὐτυχισμένον τὸν ἀρραβωνιαστικόν μου.
 — Ἄν θέλῃς ἀλήθεια νὰ τὸν κάμῃς εὐτυχισμένον, μὴν τὸν παντρευθῆς.

ΠΑΙΓΝΙΩΔΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

Ὁ Κύριος, ἡ Κυρία . . . τὸ Κηρίον